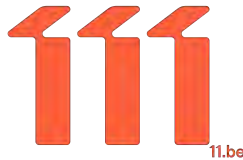

DEKOLONISEREN EEN OPROEP TOT HERSTEL EN SYSTEEMVERANDERING

SAMENVATTING – MEI 2024

SAMENVATTEND: DEKOLONISEREN, EEN OPROEP TOT HERSTEL EN SYSTEEMVERANDERING

De sporen van de kolonisatie werpen nog steeds hun schaduw over onze wereld. De gevolgen van uitbuiting en onderdrukking zijn nog altijd voelbaar, onder meer economisch, ecologisch, op het vlak van migratie en inzake mensenrechten. Kolonisatie was wereldwijd, en het proces van dekolonisering moet dat ook zijn. Voor 11.11.11 betekent dekoloniseren daarom:

- > **Erkennen en Veroordelen:** Laten we beginnen met het erkennen en veroordelen van de historische uitbuiting van mens en natuur, geworteld in de machtsstructuren van de Europese kolonisatie.
- > **Ontmantelen en Herstellen van Ongelijkheden:** We moeten de hedendaagse structuren van ongelijkheid aanpakken, die mede een erfenis zijn van het koloniale verleden (neokolonialisme). Dekoloniseren is niet passief; het vereist actief herstel.
- > **Internationale Rechtvaardigheid en Solidariteit:** Herstel gaat verder dan het repareren van een systeem; het vraagt om systeemverandering. Dat betekent economische en ecologische rechtvaardigheid, universele toepassing van mensenrechten en een rechtvaardig migratiebeleid. Het vergt wereldwijde samenwerking en solidariteit, met oog voor de historische verantwoordelijkheden. Het is nodig om middelen en macht te herverdelen en bewust om te gaan met hoe kolonisatie onze kennis heeft beïnvloed.
- > **Belang van Verzet en Verbeelding via Alternatieven:** We moeten erkennen dat verzet tegen kolonialisme altijd heeft bestaan. Er is ook vandaag actief verzet tegen neokolonialisme, met verschillende denkrichtingen die bestaande Westerse denkkaders uitdagen en inspireren in het werken aan systeemverandering.

Erkennen en Veroordelen

De erkenning en veroordeling van het koloniale verleden zijn cruciaal. Tijdens de Europese kolonisatie werden mensen economisch, politiek en cultureel uitgebuit en onderdrukt, zelfs letterlijk tot slaaf gemaakt. Die uitbuiting gold ook voor de natuur, met maximale winst als doel, bijvoorbeeld via monoculturen zoals plantages. Dit voortdurende streven naar groei en winstmaximalisatie, het kapitalisme, werd mogelijk gemaakt door kolonialisme en verspreidde zich vanuit Europa als het dominante model over de hele wereld. Het Europese superioriteitsgevoel rechtvaardigde deze daden, waarbij lokale kennis en tradities werden uitgewist. De beschavings- en bekeringsmissie verhulde zich in een vlag van liefdadigheid, waarbij ook ontwikkelingssamenwerking vaak ongelijkheid tussen het 'ontwikkelde Noorden' en het 'onderontwikkelde Zuiden' mee reproduceerde.

Ontmantelen en Herstellen van Ongelijkheden

Het huidige economisch systeem, waarvan de blauwdruk eeuwen geleden is getekend, soupeert nog altijd te veel natuurlijke rijkdommen op dan goed is voor onze planeet, vernietigt het klimaat en teert op goedkope arbeid en land. Mens en natuur, overal ter wereld, zijn de dupe. De ongelijke verdeling van middelen en macht blijft bestaan, bijvoorbeeld in handelsrelaties en in het internationaal belastingsstelsel. Net als in de koloniale periode is het mondiale Zuiden een plek waar de geïndustrialiseerde wereld

goedkope grondstoffen haalt, zijn geproduceerde goederen dumpt en verouderde technologieën en goedkope assemblageproductie uitbesteedt onder het mom van ontwikkeling en samenwerking. Het mondiale Zuiden ontvangt aanzienlijk minder geld in de vorm van publieke en private financiering dan wat er terugvloeit naar het Noorden via schuldaflossing, belastingontduiking en illegale kapitaalstromen. Vandaag betalen veel lagere inkomenslanden meer af aan schulden dan dat ze kunnen investeren in klimaatadaptatie of gezondheidszorg.

Het **klimaatonrecht** van vandaag toont voortdurende koloniale patronen. Eeuwenlang ontbossing, vervuiling en uitstoot van fossiele brandstoffen resulteert onder meer in verlies van biodiversiteit, waterschaarste en de klimaatcrisis. De opbrengsten van de industrialisatie gingen en gaan vooral naar welvarende landen en bedrijven, terwijl kwetsbare gemeenschappen, zowel in het mondiale Zuiden als het Noorden, de zwaarste lasten dragen. Vaak beschikken deze gemeenschappen over beperkte macht en middelen om zich te beschermen tegen klimaatverandering, een situatie die ook grotendeels voortkomt uit de kolonisatie. Vandaag blijft systematische uitbuiting bestaan onder het mom van klimaatmaatregelen, zoals landroof voor de productie van agrobrandstoffen. De energie-intensieve productie- en consumptiepatronen blijven echter gehandhaafd, waardoor ongelijke structuren in stand worden gehouden.

De schaduw van het koloniale verleden is ook duidelijk zichtbaar in de **wereldwijde mobiliteit** van mensen. Niet alleen zijn veel grenzen in bijvoorbeeld Afrika het resultaat van koloniale overheersing, maar ook migratiepatronen worden sterk beïnvloed door historische koloniale machtsdynamieken en de hedendaagse economische en ecologische ongelijkheid. Ook vandaag blijft het recht op vrij verkeer onevenredig verdeeld tussen mensen uit welvarende en kwetsbare landen. Voor de laatste groep betekent dit vaak de confrontatie met dodelijke grenzen en mensenrechtenschendingen.

Ook **het internationale mensenrechtenkader en de invulling hiervan is verbonden met het koloniale verleden**. Sommigen minimaliseren mensenrechten – en specifiek bijvoorbeeld ook vrouwenrechten en gendergelijkheid – als een puur westerse conceptie, terwijl anderen ze juist gebruiken als bewijs van vermeende westerse superioriteit. Deze geluiden verwaarlozen echter de mondiale wortels van mensenrechten zoals we ze vandaag kennen en hun universele erkenning. Desondanks blijft de koloniale erfenis invloed uitoefenen op hoe mensenrechten worden toegepast, vaak resulterend in dubbele standaarden. Het rijke Noorden spelt de rest van de wereld graag de les wanneer het gaat over mensenrechten. Maar het is hierin niet consequent. Zo kijkt Europa de andere kant op wanneer bondgenoten (zoals Israël) op grote schaal mensenrechten schenden en maakt het zich in haar migratiebeleid medeplichtig aan mensenrechtenschendingen zoals illegale pushbacks of dubieuze deals met derde landen. Bovenstaande vormen van hedendaagse ongelijkheid met overduidelijk wortels in het verleden, noemen we neokolonialisme. Er is bovendien een nauwe wisselwerking tussen de verschillende vormen ervan. Ze hebben allemaal te maken met wie de **macht** heeft, tussen en binnen landen, en met welke **kennis** en denkpatronen erkend worden. Om een meer rechtvaardige wereld te realiseren moeten we deze historische en hedendaagse onrechtvaardigheden aanpakken, om plaats te maken voor een inclusieve toekomst. Deze onrechtvaardigheden vragen om **herstel**.

Internationale Rechtvaardigheid en Solidariteit

Herstel betekent de nood aan **systeemverandering** om een meer rechtvaardige wereld te garanderen vanuit een historisch besef. Om oneerlijke verdeling van rijkdom te stoppen, moeten we het hele economische systeem veranderen, dat afhankelijk is van voortdurende groei en alleen economische parameters als vooruitgang ziet. Het betekent nadenken over productie, consumptie en bijvoorbeeld via circulaire economieën het grondstoffenverbruik van rijke landen terugschroeven. Het betekent een actieve aanpak van racisme en nadenken over een opener migratiebeleid met meer rechtvaardigheid, meer gelijkheid, meer economische kansen, minder mensensmokkel en minder doden langs gevaarlijke routes. Deze globale aanpak moet garanties bevatten voor universele mensenrechten én natuur. Hierbij zijn veranderingen nodig in de machtsverdeling die dit systeem ondersteunen. Dit betekent ook het herwaarderen van lokale kennis en een voortdurend inclusief debat.

Hoe gaan we dit aanpakken? Voor 11.11.11 is **internationale solidariteit** de sleutel tot deze transformatie. Het betekent van verantwoordelijkheid nemen om middelen en macht te herverdelen. Maar deze is **gedifferentieerd**. Niet alle schouders kunnen en moeten hetzelfde gewicht dragen, maar eenieder heeft wel degelijk een verantwoordelijkheid. Het gaat om bedrijven, overheden, alsook maatschappelijke organisaties zoals ngo's, milieuorganisaties, universiteiten en burgers. Voor 11.11.11 liggen de meest krachtige instrumenten voor verandering in handen van democratische overheden, want het is aan hen om te reguleren, te stimuleren, te herverdelen en samen te werken. Zij kunnen maatregelen nemen om de voorgestelde systeemverandering te realiseren. Vanwege het directe verband tussen hedendaagse problemen en het koloniale verleden, dragen hogere inkomenslanden een aanzienlijke verantwoordelijkheid om een rechtvaardigere wereld te creëren. Bovendien hebben zij momenteel de meeste capaciteit om deze verantwoordelijkheid op te nemen. We willen dat ze macht verdelen, bijvoorbeeld in internationale organisaties. Naast **rechtvaardige fiscaliteit** moeten ze zorgen voor extra **aanvullende middelen** met publiek geld om wereldwijde problemen aan te pakken. Denk hierbij aan zaken zoals ODA (Official Development Aid) en internationale klimaatfinanciering.

Belang van Verzet en Alternatieven

Het **erkennen van voortdurend verzet** tegen kolonialisme is cruciaal: van oorspronkelijke bewoners in 'ontdekte' gebieden tot 20ste-eeuwse onafhankelijkheidsstrijders, van tot slaaf gemaakte mensen tot uitgebuite arbeiders. Er is vandaag de dag nog steeds verzet tegen neokolonialisme, met verschillende denkrichtingen die kritische analyses bieden van het traditionele 'ontwikkelingsdenken'. Voorbeelden zijn het meervoudig concept 'buen vivir', verankerd in de grondwetten van Ecuador en Bolivia. Het concept 'rechten van de natuur' in de Ecuadoraanse grondwet daagt ons uit de natuur niet als bezit te beschouwen, maar haar eigen rechten te erkennen. 'Ubuntu' uit Zuid-Afrika staat voor menselijkheid en benadrukt onze verbondenheid niet alleen als mensen, maar ook deel uitmakend van een groter geheel. 11.11.11 omarmt deze paradigma's omdat ze ons perspectief verrijken.

En wat met ontwikkelingssamenwerking?

De koloniale erfenis blijft verweven in de 'ontwikkelingssamenwerking'. Het was oorspronkelijk bedoeld om landen richting het westerse model te leiden. Het draagt vandaag nog steeds de last van ongelijkheid, uitbuiting en superioriteitsdenken. De belangrijkste vorm van financiering hiervoor is ODA (Official Development Aid), maar beloftes worden zelden nagekomen en er vloeit veel meer geld terug uit economisch armere landen dan ze ontvangen. Dit vraagt om herstel, met een rechtvaardig internationaal economisch systeem en transparantere, democratische besluitvorming.

Desondanks blijft ODA volgens 11.11.11 op korte termijn belangrijk in de strijd tegen armoede en ongelijkheid. Zeker zolang er nog geen wereldwijde, rechtvaardige herverdelingsmechanismen bestaan. ODA heeft bewezen bij te dragen aan collectieve verantwoordelijkheid voor mondiale uitdagingen, zoals de bestrijding van polio en het bevorderen van toegang tot basisonderwijs. Het afschaffen van ODA verandert niets aan de diepgewortelde koloniale erfenis en de tekortkomingen ervan lijken eerder symptomen van een onrechtvaardig systeem dan de oorzaak. Kritische toetsing van ODA aan principes voor rechtvaardige financiering is echter noodzakelijk, zoals gedifferentieerde en bindende verantwoordelijkheid, het belang van publieke middelen en democratisch bestuur. ODA biedt geen afdoend antwoord op de historische verantwoordelijkheid van economisch rijkere landen, wat discussies over compensatie en herstel rechtvaardigt. Internationale solidariteit en samenwerking moet actief neokoloniale structuren bestrijden, ook al is dit een uitdaging. Maar dit mag ons niet ontmoedigen om samen te werken. Vooral nu, in de wereld van vandaag en in ons streven naar herstel, hebben we meer en betere internationale samenwerking nodig, niet minder.

contact

GRIET YSEWYN

Beleidsmedewerker
Internationale Solidariteit
Griet.Ysewyn@11.be
+32 2 536 11 45

